

Několik slov úvodem

„Žijeme ve společnosti, která se zakládá na soukromém vlastnictví, zisku a moci jako pilířích její existence,“ napsal v roce 1976 Erich Fromm (1992). Tento výrok zachycuje společnost téměř před půlstoletím, jeho aktuálnost však přetrvává dodnes. Současná společnost je zejména kritickými pedagogiky charakterizovaná jako společnost založená na tržním fundamentalismu, na konzumu, prosazování individuálních zájmů spíše než demokratických práv a sociální zodpovědnosti, na sociální nespravedlnosti a na mocenské reprodukci skrze kulturní hegemonii (Giroux, 2012a; Giroux, 2012b; Cho, 2012; McLaren, 2006; McLaren & Kincheloe, 2007). Takový pohled na společnost však vnímáme jako příliš generalizující. Společnost je různorodá a v této různorodosti lze najít i zcela protichůdné proudy. Vedle sebe koexistuje bohatství i chudoba, individualismus i prosociálnost, orientace na materiální i nemateriální hodnoty, dominantní kultura i subkultura.

Jeden z relativně nových proudů vymezujících se vůči konzumnímu životnímu stylu představuje subkultura freeganů. Freegani jsou lidé, kteří si dobrovolně zvolili skromný životní styl, a to zejména z důvodů environmentálních, což naznačil i provedený výzkum¹. Freegani jsou si vědomi toho, že do určité míry participují na konzumní společnosti, přesto v jejím rámci hledají způsoby, jak míru konzumu snížit. Jejich životní styl se pro ně stal životním stylem nekonzumního luxusu a projevem individuální revolty. Snaží se o to „autentický být“ spíše než o „mít“, což je v opozitu k pojetí moderního člověka, jak ho charakterizuje Fromm (1992).

A co víc, tento životní styl nezvolili jen pro sebe. Zajímavé na této subkultuře je také to, že aspiruje na rozšíření životního stylu dobrovolné skromnosti i do většinové populace. Usiluje o to, aby si i ostatní lidé „zvolili jejich cestu“. Toto snažení freeganů se orientuje na veřejný prostor, který tak nabývá edukační dimenze. Na freegany proto v této publikaci nahlédíme nově jako na jakési neoficiální vzdělavatele, kteří využívají veřejný prostor k edukačním aktivitám směřujícím k naplnění cílů subkultury. Odkryjeme, na jakou cestu by chtěli freegani většinovou společnost přivést, jakými prostředky o to usilují a na koho jimi působí. Tato publikace vychází z kvalitativního výzkumu, který podle Silvermana (2004) „přináší více otázek než odpovědí“. Etnografický výzkum v subkultuře freeganů umožnil nahlédnout do jejich mikrosvěta a na jejich pohled na makrosvět. Výzkum tak nepřináší tvrdá data ani řešení nastolených problémů, ale jen nový úhel pohledu na sociální a edukační

---

¹ Tato publikace vychází z výzkumu uskutečněného v rámci disertační práce autorky s názvem *Subkultura ve veřejné pedagogice* (Lojďová, 2013).

realitu současnosti a také na jejich provázanost. Před vstupem do první kapitoly chci poděkovat Daně Knotové, Kláře Šedové a Bohuslavu Binkovi za podrobné recenzní posudky, za investovaný čas, a především za nové souvislosti, které jejich uvažování do textu vneslo.